

Skanējums un Altissimo

Šajā tekstā *Skanējums: Saksofona trešais reģistrs*, Donalds Sinta (Donald Sinta) apgalvo: “Skanējums attiecas uz mutes dobuma un balsenes muskuļu un mīksto, kustīgo audu, apzināšanos un kontroli”²¹ Sinta darbs, iespējams visaptverošākais darbs skanējuma izpētē, sastāv no vingrinājumiem, kas pirmkārt, balstīti uz virsskaņas radīšanu. Lai gan Sinta atzīst, ka skanējums pats par sevi ir sagatavošanās provizorisks process, viņš īsi un konkrēti norāda uz tā pētīšanas nozīmīgumu:

Skanējuma izpēte ir tendēta uz vingrināšanas procesu, nevis kā uz tehnisku prasmi, ko tieši pielietot saksofona spēles izpildījumā. Šāda pētījuma priekšrocības neaprobežojas ar altissimo apgūšanu, ikdienas vingrināšanās tiek rekomendēta pat augstākās klases izpildītājiem. Prasmes, kas tiek apgūtas trenējoties skanējumu, neapšaubāmi palīdzēs saksofonistam uzlabot toņa kvalitāti, intonāciju un vispārējo instrumenta pārvaldību.²²

Skanējumu var raksturot kā manipulācijas ar mutes dobumu, it īpaši ar mīkstajiem audiem, izpildījuma laikā. Šī tehnika nav jauna – patskaņu izrunai ikdienas runā arī nepieciešami tie paši muskuļi. Pielietojot skanējumu saksofonam, rodas iespēja toņa dažādošanai, intonācijas kontrolei un vieglumam altissimo reģistrā.

Vairāki citi autori atsaucas uz mutes dobumu un manipulācijām ar to, taču viņu uzmanība tiek vērsta uz altissimo registra radīšanu. Rozmarijas Langas (Rosemary Lang) ieteiktās tehnikas altissimo radīšanai ietver tādus ieteikumus kā “Saglabā mēles izliekumu, bet turi izliekumu augstu, tuvu pie mutes aukslējām,” “saglabā lielu brīvu telpu aiz zobiem un mēles priekšā,” un “domā par klusu “urr” skaņu pūšanas laikā”²³ viņas tekstos nav nekādas citas tehnikas.

Jūdžena Rosē (Eugene Rousseau) grāmata *Saksofona augstie toņi* pirmo reizi publicēta 1978. gadā un atkārtoti izdota -2002, atsaucas uz gaisa plūsmas virzienu un gaisa spiedienu, lai gan tikai nedaudz tiek minēts par mēles pozīciju.²⁴ neskatoties uz to, Rosē “Closed Tube” vingrinājumi ir ļoti līdzīgi ievadvingrinājumiem, kuri aprakstīti Sinta darbā.²⁶ Sigurda Rašhera (Sigurd Raschèr) darbā *Augstie toņi saksofonam* ir atsauce uz virstoņa apgūšanas nozīmīgumu (ar pievienotiem vingrinājumiem) bez visaptverošas diskusijas par mutes dobuma apzināšanos.

Skanējums ir pamats plašajam saksofonu klāstam. Ja tiek veikti pētījumi saksofona vēsturē, tieši plašā izpildījuma iespējas ir pamats diskusijām; vēsturiskie teksti un pieņēmumi

ir atšķirīgi. Berlioz (Berlioz) savā darbā *Tēzes par moderno instrumentāciju un orķestrāciju* norāda amplitūdu uzrakstītu no B3 līdz F6.²⁸ Tomass Lilejs (Thomas Liley) uzskata, ka Berlioz dzirdēja kā Ādolfs Sakss (Adolphe Sax) pats izpildīja augstākas notis nekā F6:

Mums nav iemesla apšaubīt, ka Berlioz (un citi) dzirdēja Saksu spēlēt trīs oktāvu amplitūdā, bet acīmredzot, augšējās notis netika bieži izmantotas, un tā tas turpinājās vairākas desmitgades. Sakss asistēja Kastneram (Kastner) viņa *Méthode complete et raisonnée de saxophone* radīšanā, pirmās saksofona metodikas grāmatas - publicētas 1845. Grāmata 142 lappušu apjomā parāda pirkstu stāvokli uzrakstītai amplitūdai no B līdz F3. tikai 20.gs trīsdesmitajos gados šī tēma vēlreiz parādījās metodiskajās grāmatās un bukletos, ko sarakstīja tādi autori kā Bolduks (Bolduc), Ebijs (Eby), Lions un Vinns (Lyon and Winn).²⁹

Īss Paula De Villes (Paul De Ville) publikācijas *Universālas metodes saksofonam* apskats (viens no pirmajiem darbiem Amerikā par metodēm saksofonam) apstiprina nošu augstāku par F6 neesamību. Lai arī nav pierādījumu plašākas amplitūdas esamībai, De Ville ievieš Papildus F-atslēgu un iekļauj vingrinājumus šīs atslēgas izmantošanai.³⁰ Brūss Ronkins norāda, ka trūkst pierādījumu augstajam notīm:

Augšējais saksofona reģistrs, kas tiek saukts par Altissimo reģistru, ir identisks, augšējiem flautas un klarnetes reģistriem. Tomēr, ņemot vērā saksofona konstrukciju, šīs augšējās skaņas ir ievērojami grūtāk radīt nekā klarnetei vai flautai. Kā klarnetes un akustikas eksperts Sakss bija pārliecināts, ka uz saksofona ir iespējams radīt toņus, kas augstāki par F (F6)

Lai gan šīs notis nav minētas Saksa publikācijās, ir iespējams, ka Sakss altissimo notis mācīja savam visapdāvinātākajam studentam.³¹

Tikai 1941 gadā Rašhers publicēja pirmo izdevumu *Augstie toņi saksofonam*, kas ir viens no pirmajiem tekstiem, kas veltīts notīm augstākām par F6 (tekstā - Altissimo). Altissimo reģistrs ieguva popularitāti un pedagoģija attīstījās. Rašhera *Augstie toņi* veicināja pieeju, kas balstīta uz pamatpirkstiem.³² Sintas un Rossē darbi neatbalsta pieeju, kas balstīta uz pamatpirkstu kombinācijām kopā ar izgudroto altissimo pirkstu novietojumu.³³ Francijā Jean-Marie Londeix uzslavē Donaldu Sintu par iepazīstināšanu ar altissimo reģistru. Londeix izmainīja francūžu pieeju altissimo no relatīvi vienaldzīgas uz obligātu. Viņa pedagoģija balstās uz paša izveidotu pirkstu stāvokļa sistēmu, un tā ir guvusi popularitāti.³⁴

Kā sākuma punkts padziļinātai Altissimo izpētei tiek uzskatīts Sigurda Rašhera ieguldījums. Asaucoties Rašhera lūgumam, tādi darbi kā *Ballade* (Frank Martin), *Concerto* (Ingolf Dahl), *Konsert* (Lars-Erik Larsson) un nozīmīgākais no tiem *Concertino da Camera*

(Jacques Ibert), koncentrējas uz altissimo reģistru.³⁶ Pateicoties Rašeram altissimo reģistrs tika pieņemts no komponistu un saksofonistu puses.

Sagatavojis un pārtulkojis Romāns Saikovskis

Materiāli tika izmantoti no Patrika Mjorfija metodiskās gramatas. Skatīt skolas bibliotēkā.